

Erfgoed in je vrije tijd

Jonge inzet

Opmerkelijk veel jongeren zetten zich in hun vrije tijd voor cultureel erfgoed in. Ze rapen prehistorische speerpunten van het strand. Of bouwen een wagen voor het bloemencorso. Of ze zitten in het bestuur van een historische vereniging. Zo ontspannen ze zich en ze leren ook er ook nog wat van. Dat blijkt uit nieuw onderzoek. WIM BURGGRAAFF & SUSANNE BERGWERFF

Rick van Bragt is 23 en zoekt al zo'n tien jaar op en bij de aangelegde zandbank de Zandmotor naar fossielen en prehistorische gebruiksvoorwerpen van vuursteen

Veel mensen zijn in hun vrije tijd met cultureel erfgoed bezig. Ze verzamelen historische voorwerpen of zijn op zoek naar puzzelstukjes om een verhaal over het verleden te kunnen vertellen. Ze doen onderzoek, geven rondleidingen, sleutelen, bouwen of zijn aan het regelen. Door hun inzet genieten ze zelf van het erfgoed, maar ook anderen doen dat door er bijvoorbeeld over te lezen of het te bezoeken. Je hoeft er niet oud voor te zijn. Er zijn meer jongeren van 12 tot 24 jaar actief voor erfgoed dan senioren van 65 jaar en ouder. De jongeren houden zich vooral met archeologie, streektaal of traditionele feesten en vieringen bezig.

De mens en de samenleving en hun relatie met cultureel erfgoed staan centraal in het Europees Verdrag van Faro. Niet alleen het kasteel, de trechterbeker of de lokale traditie is belangrijk, maar ook het gebruik ervan en de verschillende betekenissen die mensen eraan geven. De Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed ondersteunt de invoering van het verdrag in ons land. Daarom heeft de Rijksdienst samen met het Kenniscentrum Immaterieel

Erfgoed Nederland onlangs onderzoek gedaan naar diegenen die zich in hun vrije tijd voor erfgoed inzetten. Wat doen ze precies en waarom doen ze dat? Er werkten 5.050 Nederlanders van 12 jaar of ouder aan mee. Naar Caraïbisch Nederland wordt nog apart onderzoek gedaan.

6 miljoen mensen

In Nederland zet 38 procent van de bevolking van 12 jaar en ouder zich in de vrije tijd in voor materieel en immaterieel erfgoed. Dat zijn grofweg zes miljoen mensen. Zij doen bijvoorbeeld onderzoek naar de geschiedenis van historische gebouwen in hun woonplaats of naar de stamboom en migratiegeschiedenis van hun familie. Of ze werken mee aan een toneelvoorstelling in hun streektaal, een oogstfeest of een lokaal historisch festival. Anderen zorgen voor het behoud van een oud zeilvrachtschip of maken kostuums voor carnaval. Dit doen ze soms jaarlijks, zoals bij de organisatie van een evenement. Anderen zijn wekelijks of zelfs bijna dagelijks actief. Het strand leent zich goed voor archeologisch onderzoek in de vrije

tijd. Op het Zuid-Hollandse strand zijn amateuronderzoekers actief bij de Zandmotor, een aangelegde zandbank. Ze zoeken hier naar fossielen en prehistorische gebruiksvoorwerpen van vuursteen. Er is geen sprake van een georganiseerde groep, maar er is wel onderling contact. Vijftig tot honderd mensen gaan hier regelmatig op zoek, waarvan er tien tot vijftien als de harde kern worden beschouwd. Deze kern heeft contact met beroepsarcheologen. De hobbyzoekers zijn actief op online fora en in bijvoorbeeld de groep Steentijdvondsten op Facebook.

Al 10 jaar

Rick van Bragt uit Den Haag is net afgestudeerd in de civiele techniek. Hij is 23 en zoekt al zo'n tien jaar op en bij de Zandmotor. Volgens hem zijn hier mensen van verschillende leeftijden actief: 'Er zijn er een aantal van een jaar of 14, 15 bij en een paar van mijn leeftijd. Sommige vrienden van me gaan regelmatig mee. Soms ook mijn vriendin. De meeste mensen die ik meeneem, vinden het echt leuk. Vooraf denken ze van: wat moet je met die oude troep? En dan rapen ze zelf wat op en dan vinden ze het gaaf.' De meerderheid van die zes miljoen Nederlanders geeft aan zich in te zetten omdat het plezier en ontspanning geeft en omdat ze meer over het verleden willen leren. Daarnaast zeggen ze dat ze mee willen helpen om cultureel erfgoed te behouden. Historisch onderzoek doen en het helpen organiseren van evenementen zijn de meest genoemde activiteiten in de leeftijdscategorie 12 tot 24 jaar. Dit zie je goed terug binnen het immateriële erfgoed. Denk aan de vele groepen waarin jongeren werken aan een wagen voor carnaval of een bloemen- of fruitcorso. Hierbij lopen de activiteiten uiteen van het bouwen en decoreren van de wagens zelf tot het helpen organiseren van de optocht of het bijhouden van de sociale media. Ook blijkt het in stand houden van streektaal iets waar jongeren zich voor interesseren. Zo kwam

FOTO RICK HUISINGA

Elk jaar bouwen veel jongeren aan de praalwagens voor het Fruitcorso van Tiel mee

uit onderzoek in Limburg uit 2021 naar voren dat de helft van de jongvolwassenen tussen 18 en 35 jaar in het Limburgs met elkaar whatsapppt.

Harddraverij

Ook voor jongeren is zo'n erfgoedactiviteit een bron van plezier en ontspanning. Daarnaast geven ze aan dat ze er nieuwe vaardigheden en technieken van leren. Neem penningmeester Ferdi Gozukara, 24 jaar, van Harddraverijvereniging Prins Hendrik uit Medemblik. 'Voor mij was een reden om in het bestuur actief te zijn dat ik meer wilde leren over het organiseren van evenementen. Ook werkte ik samen met andere leden aan een nieuwe opzet van het bestuur. We verdeelden de taken over negen personen. Hierdoor lukte het om meer jonge bestuursleden aan te trekken en zakte de gemiddelde leeftijd naar 38 jaar.'

Het landelijke beeld wordt bevestigd door nog weer ander onderzoek. Uit de Cultuurmonitor Zeeland van 2024 blijkt bijvoorbeeld dat jongvolwassenen van 18 tot en met 39 jaar vaker dan mensen van andere leeftijden archeologisch en historisch onderzoek doen. Ook zetten ze zich vaker dan mensen uit andere leeftijdsgroepen voor lokale, regionale of nationale tradities in. De uitkomsten van het landelijke onderzoek kunnen bij de onderbouwing van elke lokale of regionale erfgoed aanpak worden gebruikt. Of ze kunnen aanleiding geven tot lokaal onderzoek. Professionele erfgoedzorgers die met vrijwilligers of andere amateurs werken kunnen op basis van de uitkomsten hun werkzaamheden toetsen. Het is de bedoeling om dit onderzoek elke twee jaar te herhalen. Zo is er steeds actueel zicht op de inzet voor cultureel erfgoed in de vrije tijd. ☒

Wim Burggraaff, adviseur erfgoedparticipatie bij de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, en Susanne Bergwerff, wetenschappelijk medewerker bij het Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed Nederland, verrichtten met anderen dit onderzoek, w.burggraaff@cultureelerfgoed.nl & s.bergwerff@immaterieel.erfgoed.nl. Zie het onderdeel Participatie in de Erfgoedmonitor op www.cultureelerfgoed.nl voor de resultaten.

Er zijn meer jongeren actief voor erfgoed dan senioren

Anna Koole, 19 jaar, tekent prehistorische werktuigen bij de stichting Erfgoed Zeeland

FOTO ERFGOED ZEELAND